

Domoljub

V Ljubljani 30. junija 1943-XXI

56 - Štev. 24

Bele ovčke se paso pod višavami

Zastopniki! Obiščite sleherno hišo v vašem kraju, kjer še nimajo »Domoljuba«, naj ga na novo naroče!

— Ko kuješ svoj značaj —

Spoznavaj sam sebe!

Če človek svoje zunanosti ne sme zane-marjati, mora še mnogo bolj gledati na svojo notranjost. Da pa bo mogel na svojo notranjost paziti, mora najprej sam sebe spoznavati. To je za marsikoga sila nerodna stvar.

Le zakaj neki človek tako nerad gleda v svojo dušo? Zato, ker se sam sebe boji! Zato, ker tam notri zagleda toliko slabosti in napak! Človek se včasih rad baha, kako velike in imenitne stvari je že naredil. Če pa bi sam sebe bolj natanko od znotraj pogledal, bi spoznal, da je tisto, s čemer se tako baha, storil iz gole nečimernosti, ponosa, napuha ali pa celo iz po-čutnosti!

Človek tako rad sam sebe ter svoja dejanja skuša olepšavati. Marsikdo je len ter za-bija čas s praznimi sanjarijami. Ni čuda, če nikamor naprej ne more v svojem gospodar-stvu. Pa se izgovarja, češ: »Nimam sreče!« Drugi spet je ves siten in prepirljiv. Sam sebe ne zna vladati, ne zna krotiti niti svoje jeze niti svojega jezika. Vsa okolica ga je siti. On pa ne vidi vzroka, ki je v njem, ter se jezi na druge, češ da ga ne razumejo. Tretji spet je čudak, ki sam hodi skozi življenje, ker se je začel ljudi bati, češ da so hudobni, pa je v resnici sam kriv, ker se mu nikoli ni vredno zdelo, da bi bil sam sebe malec pooblaš in zgladil. Tako lepa pravi sv. Janez v skrivnem razodetju: »Praviš, da si bogat, da imaš vsega dovolj in da ničesar ne potrebuješ. Ne veš pa, da si v resnici beden, siroten in reven, slep in nag.«

Stari Grki, ki so bili pogani, ker pravega Boga še niso poznali, so v Deljih imeli zname-nito preročišče, kjer jim je Pitija prerokovala prihodnost. Nad vodom v ta tempelj pa so stale zapisane besede: »Človek, spoznavaj se sam!« Čuden pregovor nad templjem, kjer naj bi se ljudem odkrivala prihodnost. Pa je ven-darle resnica, da človek svojo dobro ali slabo prihodnost nosi v svoji notranjosti, v svojem srcu, v svoji duši. Od tega, kakšen je človek na znotraj, je marsikdaj odvisna vsa njegova prihodnost. In vendar vsak sam sebe tako malo pozna in se tako redkokdo trudi, da bi se spoznaval. Zakaj znamo druge bolj preso-jati, kakor znamo sami sebe? Ker jih bolje pozna-mo. Marsikak vzgojitelj mlademu fantu že vnaprej lahko prerokuje, kakšen človek bo iz njega postal, ko vidi njegova notranja nagnje-nja.

Zato je treba sam sebe spoznavati, svoje napake poznati, če se jih hočeš otresti. Stroje-vodja zna voziti vlak le, če svojo lokomotivo dobro pozna v vseh njenih delih. Kje raste največ strupenih gob? Tam, kamor nikoli ne prisije sončni žarek. Katera stanovanja so naj-bolj nezdrava? V katere sonce nikoli ne po-sije. Pregovor pravi: Kamor ne hodi sonce, tja hodi zdravnik. To velja za telesno zdravje, še bolj pa za dušno. Kamor ne prisije žarek spo-znanja samega sebe, tam se razrastejo gobe strasti, tam uspevajo boleznih greha. Zato spr-aševanje vesti, kakor nam veleva naša vera, ni prazna stvar. Plemeniti duhovi starega pogan-skega sveta so že priporočali spoznavanje sa-mega sebe. Modrijan Pitagora je svoje učence navajal, naj se vsaj trikrat na dan vprašajo: »Kaj sem počel? Kako sem kako stvar izvršil? Ali sem vse storil, kar bi bil moral storiti?«

Modrijan Seneka pripoveduje o Sekstiju, da se je vsak večer spraševal: »Katero napa-

(Nadaljevanje na 2. strani spodaj.)

Ekscelenca dr. Giuseppe Lombrassa novi Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino

Pretekli teden je prišel v Ljubljano novi Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino Ekscelenca dr. Giuseppe Lombrassa, kateri je bil imenovan na mesto Eksceleence Grazioliija, ki ga je bil Ducejev poziv poslal za prefekta v Catanijo. Novemu Visokemu komisarju izrekamo dobrodošlico in željo, da bi njegovo delovanje med našim narodom bilo najbolj uspešno in koristno.

Duce je novega Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino Eksceleenco dr. Giuseppa Lombrasso imenoval za sveznega tajnika Ljubljanske pokrajine. Pred dnevi se je poslovil iz Ljubljane prejšnji svezni tajnik Orlandini.

Eksce. Giuseppe Lombrassa se je rodil v Pessaro 20. junija 1906 in je vpisan v stranko od leta 1921. Udeležil se je slavnih dejanj krafijskega fašizma ob strani Raffaella Riccarda. Ko je postal doktor prava, je z uspehom stopil na pot časnikaštva ter je dolgo urejeval »L'Orta«, tednik časnarskega fašizma in je naredil iz lista spretno propagandno in polemično glasilo. Prostovoljno se je udeležil bojev za zasedbo Vzhodne Afrike in za osvoboditev Španije, kjer je bil v boju trikrat ranjen in si je pridobil dve srebrni kolajni in vojni križec za vojaške zasluge ter predlog za povišanje v višjo stopnjo zaradi vojnih zaslug. Bil je urednik lista »Lavoro Fa-

ke sem se danes znebil? V čem sem se danes poboljšal?«

Slavni rimski govornik Cicero pravi: »Po vzgledu Pitagorejcev se vsak večer sprašujem, kaj sem podnevi govoril, poslušal, storil.«

Seneca sam o sebi pravi: »Sklenil sem, da ne bom vsak dan sproti preiskaval. Ko zvečer luč ugašne, premislim še enkrat vse svoje besede in vsa dela, ki se mi jih podnevi storil.«

Krščanski možje pa so do vsega začetka obujali svojo vest, da so laglje spoznavali svoje napake ter se jih izogibali. Kdor tako pazi na svoje napake ter jih skuša odpraviti, tak postaja pravi značaj.

Zato spoznavaj sam sebe, da boš tudi ti postal značaj!

Vojni dogodki preteklega tedna

Veliki uspehi italijanskega letalstva

Italijansko vojno poročilo št. 1120 od 19. junija sporoča, da so italijanska torpedna letala v ponovnih nočnih napadih v alžirskih vodah potopila sovražni 6000 tonski parnik. Drug tako velik parnik pa poškodovala. — Nemška letala so zadela pred Pantelerijo dve sovražni ladji, med njimi en rušilec. — Osa letala in protiletalska bramba so sestrelili 27 sovražnih letal, ki so bombardirala kraje na Sardiniji, Siciliji, v Kalabriji in v Campagni.

Italijansko vojno poročilo št. 1122 od 21. junija naznanja, da je v zahodnem delu Sredozemskega morja italijanska podmornica iz močno zavarovane sovražne spremljave zadela dva parnika, izmed katerih se je eden takoj potopil. Blizu tuniške obale pa je italijansko letalo potopilo srednje velik sovražni parnik. Osa letala so uspešno napadla pristanišče v Bizerti. Osa letala in protiletalsko topništvo je sestrelilo vsega skupaj 26 sovražnih letal, ki so napadala razne kraje v južni Italiji in na otokih.

Italijansko vojno poročilo št. 1123 od 22. junija omenja, da so skupine sovražnih štirimotornih bombnikov napadale Napoli in razna druga mesta, pri čemer so osa letala in obrambno topništvo sestrelili 13 sovražnih letal. — Enajst članov posadke sestreljenih letal je bilo ujetih.

Italijansko vojno poročilo št. 1124 od 23. junija pravi, da so italijanska letala ob obalah severne Afrike torpedirala tri velike sovražne parnike, izmed katerih se je 12.000 tonski parnik takoj potopil. — Osa letala so bombardirala tudi pristanišče v Bizerti ter železnico v Jafi v Palestini. — Izmed sovražnih letal, ki so napadla razne kraje v južni Italiji, so italijanske sile sestrelile tri letala.

Italijansko vojno poročilo št. 1126 od 24. junija razglasa, da so italijanska torpedna letala ob obalah severne Afrike potopila tri velike parnike z 31.000 tonami, tri druge pa poškodovala. Italijanski bombniki so bombardirali pristanišče v Bizerti. — Izmed letal, ki so napadala Sardinijo, je bilo zbitih 33 sovražnih letal.

Na vzhodu le krajevni boji

Nemško uradno poročilo od 19. junija pravi, da se je sovražni napad pri Kubanju krvavo pomnesrečil. Nemško letalstvo je na Volgi potopilo dve ladji.

Nemško uradno poročilo od 21. junija se glasi, da je dan na vzhodnem bojišču mirno potekel. — Lahke nemške pomorske sile so v noči na 20. junij obstreljevale luko Jejek ob Azovskem morju. Na Kaspiškem morju sta bili zažgani dve veliki trgovski ladji.

Nemško uradno poročilo od 22. junija omenja, da je na vzhodu bilo le manjše bojevanje. Nad Riškimi polotokom na skrajnem severu je bil z letalskimi bombami potopljen sovražni parnik. Ob Volgi pa so nemška letala napadla rusko tovarno, kjer izdelujejo orožje.

Nemško uradno poročilo od 23. junija pripoveduje zgolj o krajevnih bojih. Nemška letala so v Finskem zalivu potopila tri sovražne prevozne parnike.

Nemško uradno poročilo od 25. junija naglašja, da je drugod po bojiščih na Ruskem bilo v glavnem mirno, da pa je pri Velikih Lukih bil krvavo obdit hud napad. — Blizu Kubanja so se sovražniki hoteli izkrcati ter so Nemci pri tej priliki potopili 17 čolnov.

scista«, sodruknik »Popolo d'Italia« in opravljal delo, ki je uživalo enodušno občudovanje. Dne 31. oktobra 1939 je bil zaradi visokih lastnosti, ki jih je pokazal kot človek dela in zvestobe, imenovan za komisarja za preseljevanje. Dne 25. februarja 1942 je bil imenovan za podtajnika korporacije.

Novi šef kabineta dr. Antonio Ciampi

Ljubljana, 27. junija.

Eksce. Lombrassa je imenoval za šefa kabineta pri Visokem komisariatu Ljubljanske pokrajine dr. Antona Ciampija.

Novi šef kabineta, ki je bil šef tajništva Eksce. Lombrassa od leta 1939, naprej pri komisariatu za naseljevanje in kolonizacijo pri predsedstvu Ministrskega sveta, in potem pri državnem podtajništvu za korporacije, pozna obširno in temeljito administrativno poslovanje države in ima obsežne izkušnje v vodstvu državnih uradov.

Dr. Ciampi se je rodil v Luceri v Pugliah 10. novembra 1910, je diplomiran pravnik ter ima diplomo v političnih vedah. Je državni pravnik ter se je udeleževal kot novinar in publicist. Trenutno je še glavni urednik italijansko-španske revije »Legioni e falangi« in sodeluje pri raznih dnevnikih in revijah. — Dr. Ciampi je objavil delo o »socialni pravičnosti« in druge razprave irudične in političnega značaja.

Novi šef kabineta, ki je kapitan v vojski, se je prostovoljno boril v Vzhodni Afriki od februarja 1936 do januarja 1937 in je bil odlikovan za vojaško hrabrost.

Novemu šefu kabineta pri Visokem komisariatu želimo na njegovem novem službenem mestu najboljših uspehov.

Papež pij XII. o ureditvi sveta

Sv. oče Pij XII. je sprejel te dni veliko zastopstvo delavcev in delavk. Pri tej priliki je imel papež načelen govor, iz katerega posnemamo:

Celotni socialni stroj je nujno treba spremeniti in izboljšati. Cerkev je vedno mislila na vprašanja, ki se tičejo delavcev in njihovih predstojnikov in je razglasila za temeljne za-

hteve socialnega sožitja vse tisto, kar je delavcem tako zelo pri srcu: pravične mezde, človeka vredno stanovanje, zadostni pouk ter primerno vzgojo otrok.

Papež je opozoril delavce pred krivimi preproki: Delavci naj se ne dajo slepiti pri kakšnih neumnih teorijah in utvarah o bodoči blaginji ter po hujškarijah krivih učiteljev, ki se delajo za prijatelje ljudstva in ne priznavajo med kapitalom in delom ter med delodajalci in delavci tistega vzajemnega razumevanja, ki je trajno in ki ustvarja socialno slogo za skupni napredek in skupno korist.

Pristnemu in odkritemu izpovedovanju krščanstva nasprotuje težnja po revoluciji. Ta pomeni nakopati si žalostno krivdo za tri sodržavljanov in za uničenje skupnih dobrin. Gorje tistemu, ki pozablja, da prava narodna družba obsega tudi socialno pravičnost in pravično in skladno udeležbo vseh pri dobrinah države.

Rešitev in pravica nista v revoluciji, temveč v skladnem razvoju. Nasilje ni nikdar delalo drugega kakor tlačilo, ne dvigalo; podžigalo strasti, ne pa mirilo; kopicilo je sovraštvo in podrtine, ne pa sprijaznjevalo tistih, ki so bili sprti.

Ne raznašati zasebnega kapitala, temveč pospeševati njegovo ureditev, ki bodi pod modrim nadzorstvom, da doseže in poveča pravo stvarno blagostanje vsega ljudstva. Ne zatirati industrije, pač pa sovražiti izključno prednost ter pospeševati skladno vzporeditev industrije z obrtjo in kmetijstvom. Uporaba tehničnega napredka ne sme imeti za cilj zgolj čim večjega možnega dobička, temveč je treba njene sadove uporabljati tudi za izboljšanje delavčevih osebnih življenjskih pogojev.

Ustanovitelj zavoda za novinoznanstvo je umrl

V Freiburgu je umrl te dni profesor Wilhelm Kapp, ustanovitelj in dolgoletni ravnatelj tamošnjega zavoda za novinoznanstvo. Sprva se je posvetil duhovniškemu poklicu, potem pa je postal učitelj na visoki šoli v Mülhausnu in Strassburgu. Po svetovni vojni je šel najprej v Švico, potem pa se je naselil v Freiburgu, kjer je predaval o časnikaštva. Postal je častni doktor freiburške modroslovne fakultete. Ob 75 letnici je bil odlikovan z Goethejevo kolajno.

Ob 100 letnici slovenskega časopisja

Dne 5. malega srpana

so začele izhajati „Kmetijske in rokodelske novice“

Kmetijske in rokodelske novize.

Na svetlobo dane od z. k. kmetijske drushbe.

N. 1.

V frédo 5. Maliga Šerpana.

1843.

Osnanilo.

Uzneseni, umetnosti in snajdenja so se v kratkih letih tako razširile, da skoro vsi s njimi sprej so bili. ne posoma, kar so drugi koristnega snajdi, ampak se terdovratno daroga derati, gre rahovo pot, vsaki dan mojo sna, se v stajnim obraseni sveti se snajde, v frédi svojih rojakov, srazov in prijatel' & osnana puij desbidez odi, in & so more nikakor pomagati.

Služi krajakim kmetam in rokodelcam, kateri se ptujih jetikov niso ushili, se tako gndi Kar vltijo, fititijo ali berejo, snajo pofernati, tuje malo, kir li po redkim svunaj desbele grejo, in imajo berejo, kir ptujih jetikov ne razumijo, in v krajakim jeziku svunaj moloviz njih pitnaiga ni. Služi te javnati s vfm, kar to uszneseni in umetnodi njim koristiga snajdi, jim pokazati in jih napeljati, kako se s nar najprijim persadjanjam vftak dela opravi, kako in kje snajo svoj perdeli s pridam v dnar spravit, kako in kje snajo sa se potrebne rezi, to je orodie, shivest, obleke in t. d. po zeti li previditi, kako verte obdelavati, — drevice ravnati, saditi, zhoditi, in zepiti, kako zhibeviti, shivce gesezne (šibopreke), domazho shivino in perotno ravnati, ptloh jim pot kasat, po kateri bdivitih boja bres velikiga persadjanja s-kajali, feči in svoji dru-hini bolj ohlapno shivlenjo prvotiti samogiti, — kmetce in rokodelce opomniti neosnati, stradači in fakudljivih navod, katero njih fan nar vezh greče, jim navod dati, kako snajo svoje zdravje, tá nar vezhi dar dobji perbraniti, in li mila shivlenje dolgo obnaviti, je smen teh noviz. Kmetovske in rokodelske djansa, kiere se v drugih deshetih dragazhi, kakor per nar upravljajo, bodo rasfojate, korifne usvetovane, moju koristiae ulivetovane. Nove snajdenja bodo ruzhane osnadjene, pa tudi rasfojate, zhe so pofernajga vredne ali ne.

Kmetijske in rokodelske v slovenskim natiseze bukve (knige) bodo svesta pregledane, in njih vrednodi pofierne presvjate. Vse vikfki pušave in povreja kmetijivo in rokodelivo zadevajozhe, tudi osnana in teh rezah bodo taky rasglafae.

Skerho & shell vftakrti Krajacz posnati svoji krajako desbilo, se isanitati s imenitnimi rojaki, in svedit' inoizae prigade svojih spredalov. Te shije spomniti bo pufane kerb nafna.

Se sklep bo nasledval zbiti kup vftakiga tjeana in Ljubljani in v Krajca.

In tega zapuadka je lahko spomnati namen, stij in kanz tek noviz, namrezh poduk in napeljevanja kmetovcov in obratkov ali rokodelcov & svoj fan kolikor je mozozhe slobitniti; ne pa dozhizke s njimi ikhati, pa tudi ne same krajakmo ushiti, ali krajakji jesik zshiti. V pomaaknji krajakih befedli & homo canko Himzam, Nemzam, tudi Zho-kam, Rutam, Poljakum puije befedae spofiditi. Satorci ho njih kup prav nisek, pa tudi ne hode mozozhe perjasnim pomagavzau truda shilani ptahvati, ampak s. h. Drushba krajakih kmetovcov, kiera fe je popuzenja tek noviz lotita, in njih spvijanje nase vftae, ina vse upanje da svojih zshutih dolesnikov, kterim pabojshnje fanu kmetovcov in obratkov na feru tebi, da ji bude v vfm pripomniti, nanetjen stij doleži. Vftaka pomozh bu vftakozh vacta, in fe vrednoti s imeniti pifera natiseze.

Vftakrti poduk v zhibenja jezika ali v drugi rezi naf bude rasvfečiti, in nam sa snanjate vejtaj, da se te ovize prijavne dolesnikov rasvfeči.

Te novize pridajo vftako frédo na dvch sketeratih listih in Ljubljani na vftiko. Ptahznajo fe v pitnaigt z. h. Kmetijske drushbe v listi 1843 v. Balendrevi ulizi bliso Brega; sa Ljubljani in sa tido, ki jih ne duhizke po pofiti, sa zeto leto s 2 s., — sa pol leta s 1 s.; prijateljje se na pri natiskovan na Bregu Nr. 193. Po pufiti vejtajo sa zeto leto 2 s. Su kr., — sa pol leta 1 s. 15 kr. Fe vftak z. k. pofitah se snajo dobiti.

V Ljubljani 5. Maliga Serpana 1843.

Skof vabi k novi pobožnosti petih prvih sobot

S pobožnostjo petih prvih sobot v častno zadoščenje brezmadežnemu Srcu Marijinemu smo se pripravljali na slovesno posvetitev, ki se je po vsaj škofiji izvršila z gledno pobožnostjo in globoko resnostjo. Mariji smo slovesno izjavili, da hočemo v bodoče božje in cerkvene zapovedi zvesto izpolnjevati in se varovati zlasti tistih žalitev božjih, ki so zadnji vzrok gorja na svetu.

Da bomo mogli vztrajati v teh svojih sklepih, hočemo z mesecem julijem začeti novo vrsto petih prvih sobot še z večjo vnemo, da pritegnemo tudi tiste, ki se doslej še niso odločili pridružiti se tej zadostilni pobožnosti.

Poseben namen te naše skupne pobožnosti bodi: Prvič, da bi se vse slovenske družine še posebej posvetile brezmadežnemu Srcu Marijinemu. Precejšno število družin se je že posvetilo, v nekaterih župnijah kar vse, drugod se še sploh niso zažele. V teku bodočih petih mesecev naj bi se kolikor mogoče vse, saj so vse družine prav posebno potrebne Marijinega varstva.

Drugič, da bi po Mariji sprosil grešnikom, zlasti brezbožnim, spreobrnenje in Bogu dali vsaj nekaj zadoščenja za njihove grehe. Pomagati grešnikom, da se spreobrnejo, je prav odlično versko in narodno delo.

Če bomo z vso resnostjo in vestnostjo opravili to pobožnost in bomo tako po vseh svojih močeh storili, kar Marija želi, potem Mati božja ne bo mogla biti nezvesta svoji obljubi, tako nam je sporočil sv. Oče, Kristusov namestnik na zemlji.

† Gregorij Rožman, škof.

urejal Prešeren — zaman. Zaman tudi potem, ko je Prešernov prijatelj trgovec Smole zaprosil za izdajo slovenskega časopisa »Ilirske novice« z urednikom Prešernom. Ta prošnja je šla celo do samega cesarja na Dunaj — zastopil Toda Blasnik ni odnehal: poslal je novo prošnjo nadvojvodi Ivanu v. Grače preko Društva za pospeševanje obrti in industrije, toda ne več za literarni list, temveč — strokovni, kmetijski in rokodelski. In šele po posredovanju tega nadvojvode Ivana je dobila Kmetijska družba v Ljubljani dovoljenje, da lahko izdaja »Kmetijske in rokodelske novice« kot svoje glasilo. In uredništva se prevzel dr. Janez Bleiweis, mladi živnozdravnik, tajnik družbe, ki pa tedaj ni znal niti dobro — slovenski. List je mogel izhajati samo s pomočjo ljubljanskih bogoslovcev (Jeran, Potočnik), ki so Bleiweisu stali ob strani.

Take so bile razmere pred sto leti, tedaj ko je 3. mal. serpana' izšla prva številka »Kmetijskih in rokodelskih novic«, s katerimi se je obnovila tradicija iz leta 1797. in se do današnjega dne ni nikdar več pretrgala. Te novice so bile potem edini list do pomnidi narodov leta 1848; prišale so poleg strokovnih stanovskih novic tudi pesmi in tudi te nekaj malega politike. Pravo časnikarstvo se je razvilo šele po letu 1848, ko je prišla svoboda tiska, da je potem zopet kmalu zamrlo. Po Kmetijskih novicah pa si je Bleiweis pridobil moč in oblast in dobil s svojim neumornim organiziranjem ljudstva v narod imo »oče narod«.

Ko se danes spominjamo stoletnice tega lista, ki je izhajal potem do leta 1902., se spominjamo praznika slovenskega časnikarstva, ko se je iz plodnih početkov pred 146 leti po trutih, težavah ter naporih naših najboljših in najbolj prizadevajočih so slovenskih mož končno posrelo ustvariti list, čeprav skromen, ki je Slovence učil brati, jih združil v enotnem pravopisu in jih povezal med seboj v Slovence, česar so se prej komaj zavedali. Odslej se je rodilo in zamrlo še mnogo listov, toda ostale je eno: nepretregana zveza sto let, ki nam je ob tem času še posebej draga.

Naj živi spomin vseh tistih, ki so sto let vzdrževali to zvezo in tako postavili trden temelj bodočnosti!

Romunska lesna industrija

Romunija šteje sedaj 470 lesnih industrijskih podjetij, v katerih je zaposlenih 25.000 delavcev. V ta podjetja vloženi kapital znaša 1,8 milijarde lejev. Razen tega je v Romuniji še 113 papirnic, v katerih ima delo 14.000 delavcev. V papirnice so vložili 3,7 milijarde lejev.

Slovensko časopisje ni staro žele sto let, temveč skoraj petdeset let več, natančno 146 let, kajti prvi časopis v današnjem smislu so bile Vodnikove »Ljublanske novice«, ki so začele izhajati 3. januarja 1797. leta, pa so v letu 1800. že zamrle. V letu 1802. leta, pa so v letu 1800. že zamrle. V letu 1802. leta, pa so v letu 1800. že zamrle. V letu 1802. leta, pa so v letu 1800. že zamrle.

priobčeval tudi Vodnikove pesmi, kakor so drugi listi prej in pozneje priobčevali pesmi drugih pesnikov, tudi Prešernove. Imeli smo že pesniške zbirke (Vodnik), tudi zborniko (Chelico), časopisa pa, ki bi vsaj malo nadaljevali Vodnikove novice, pa je ne. Toda rodoljubi bi ga hoteli imeti, kajti drugače ni mogoče zajeti naroda in ga vzgajati v zavesti in v omiki. Že leta 1824. so nekateri duhovniki (Cigler, Andrioli, Holzapfel), ki sta jih podpirala Slomšek in Zarnik, zaprosili za dovoljenje izdajanja časopisa, pa ga jim je avstrijska oblast zavrnila. Pozneje je tudi Čopova akademija imela v naertu list, o katerem se je menil Čop že v P. gi s Čelakovskym. Terem so je menil Čop že v P. gi s Čelakovskym. Terem so je menil Čop že v P. gi s Čelakovskym.

Žrtve komunističnih morilcev

Žrtve pri Sv. Križu nad Littijo

Te dni mineva leto dni, kar je padla pri Svetem Križu pri Littiji prva partizanska žrtev. V tem letu partizanskega nasilja je padlo pod partizansko krvavo roko tebe 13 naših versko zavednih občanov:

Črne Justina, dekle, delavka iz Cirknika;
Komat Ančka, dekle, kuharica od Sv. Križa;
Zupan Francka, dekle, šivilja s Klanca;
Kožatelj Mina, dekle, delavka iz Gabrovke;
Zavr France, fant-legionar iz Moravske gore;
Tonj Viktor, družin. oče, finančar od Sv. Križa;
Jeršin Frane, družinski oče, kmet z Brezovega;
Anžlovar Ljube, fant-legionar iz Brezja;
Petrič Anton, fant-legionar iz Gornika;
Golob Miha, mož, kmet iz Lazov;
Baje Janez, fant-legionar iz Štorovja;
Gračar Gustel, fant-legionar iz Brezja;
Rajnar Jože, družinski oče, kmet in župan iz Moravč.

Naj počivajo v Bogu! Slava jim!

† Jože Šimnovec

Dne 24. jun. 1942 so komunistični morilci pridri v Dravlj na dom Jožeta Šimnovca, ki so ga izrgali iz rok njegove ljubljene družine ter ga odgnali s seboj v gozdove. Poslej njegova družina ni vedela, kaj se je z njim zgodilo. Predzadnji teden pa so draveljski fantje na Debelem hribu našli v gozdu zakopano njegovo truplo, ki so ga prinesli domov, kjer zdaj počiva na draveljskem pokopališču. Malo prej so v Dravljah pokopali še trupla umorjenega Juvana, Winklerja in Zibelnika, ki so jih bili po letu dni našli v gozdu in prenesli v blagoslovljeno zemljo. Jože Šimnovec je moral umreti, ker ni hotel biti komunist in izdajalec svojega naroda.

† Janez Južna

Dne 22. jun. 1942 so komunistični morilci z njegovega doma odpeljali Janeza Južna iz Dobravice št. 5. Kakor so izpovedale priče, so ga rablji tri dni nato v zloglasni »Brezovi rebrici na Gorjancih najprej obstrelili, nato pa zaklali. — Ker je bilo sredi najhujšega dela, so Južnovi tisti večer pozno prišli domov ter so k večerji sedli šele ob pol desetih. Takrat pa je potrkalo na vrata. Janez, ki je pravkar lačen in žejen prišel domov ter bil bos, je šel odpret. Tolovaji pa so takega, kakršnega je bil, takoj pograbil in odvlekli s seboj v globo noč. Niso mu pustili niti, da bi se poslovil od domačih. Z njim so odpeljali 650 kg težkega voja. Janez, ki se je rodil leta 1901, je bil edini sin na kmetiji materevdove ter pravi gospodar. Bil je vzoren fant in vzgleden katoličan. Njegov grob je še neznani. Naj počiva v miru božjem!

† Ivan Lampe in I. Rebolj

Pred več ko enim tednom so komunistične tolpe v veliki množini napadle St. Jurij pri Grospljem, kjer pa so bili odbiti. Po hudih bojih, ki so zdaj nastali, so komunisti poraženi zbežali, ko so izgubili nekaj sto svojih padlih. Od legionarjev pa sta v tistih silnih bojih padla dva fanta: I. Rebolj, doma iz Sela pri Šmarju, ter I. Lampe, doma iz Zaplane nad Vrhniko. Božji mir naj jima bo plačilo.

Med boji se je več partizanov vdalo, ker so bili prisiljeni biti pri teh tolpah.

Razpotnika Jožeta, občinskega tajnika iz Tomišlja, so položili v blagoslovljeno zemljo

V sredo so izanski fantje odkopali in pripeljali na dom v Tomišelj zemljanske ostanke umorjenega občinskega tajnika in organista Razpotnika Jožeta, ki so ga odpeljali komunisti lansko leto v noči med 20. in 21. junijem. Rdeči krivniki so ga že pri aretaciji silno pretepli in dejali, da ga odpeljejo v lško, kjer »da bosta z županom skupaj delala«. Izrgali so ga od svoje žene in dveh otrok od dveh ponoči in ga odpeljali. Očividci pripovedujejo, kako grozno so ga potem rablji mučili, dokler ni počil strel in ga rešil trpljenja in groznega mučenja.

Zemske ostanke pokojnega Jožeta Razpotnika so položili v blagoslovljeno zemljo na praznik sv. Rešnjega Telesa ob 4 popoldne na domačem pokopališču. Ohranimo ga v spominu!

IZ RAZNIH KRAJEV

Knežja vas pri Dobernižu. V naši podružnici sv. Neže smo v nedeljo 20. junija imeli prvo sveto obhajilo, ki ga je prejelo 29 otrok. Ganljivo je bilo, kako so prvoozhajanci v sredi med starši pristopili k mizi Gospodovi. Gotovo tega prizora ne bodo nikdar pozabili. V nedeljo po večernicah pa je šla naša šolska mladina obnem z verniki v procesiji v šolo, ki je po trudu obeh naših dobrih učiteljev bila lepo ovenčana. Naša šola se je slovesno posvetila Srcu Jezusovemu, čigar krasna podoba bo za vedno krasila šolsko sobo. Po nagovoru in molitvah so otroci nastopili s tremi pesmicami, dvema prizoroma ter štirimi deklamacijami v proslavo Srca Jezusovega. — V betrtek, v petek in v soboto bomo v naši cerkvi obhajali tridnevnic v čast božjemu Srcu. Veak dan bo zjutraj in zvečer pridiga, za aklep pa v nedeljo zjutraj skupno obhajilo. God Srca Jezusovega bomo obhajali kakor praznik. V nedeljo 4. julija ob treh popoldne bo pri rojstnem domu škofa Barage blagoslovljen krasen kip Srca Jezusovega. V veliki procesiji ga bodo nesli mladenci v cerkev. Pred cerkvijo bo pridiga, nato pa slovesno večernice. Tako se bomo zaradi obljube zahvalili božjemu Srcu, da je 25. marca ustavilo požar, da ni vsa vas pogorela. Zupljani in sosodje, na veselo svidenje!

s Slovesnost prvega sv. obhajila je bila pred kratkem v katoliški kapelici v srbskem Valjevu. Sv. obhajilo je prejelo 10 slovenskih otrok. Obred je izvršil župnik g. Valentin Bertonec. Otroke sta pogostila, jim dale koverte z lepo vsebino v spomin in naročila za vse fotografije ga. Minka in g. Stanko Savinšek, zobotehnik v Valjevu. Čast in hvala jima!

Letošnji novomašniki ljubljanske škofije

Letošnji novomašniki ljubljanske škofije.

Od leve na desno sede: Avguštin Alojzij, Novo mesto, kapiteljska cerkev (nova maša 18. julija); Slapšak Božidar, Ljubljana-Siška (11. julija); podvodja g. Gress, gener. vikar in prošt g. Nadrah, spiritual dr. Karel Truhlar, Lokar France iz Polja pri Višnji gori (11. julija); Brgant Valentin iz Zmineca pri Škofji Loki (nova maša v Ljubljani, uršulinska cerkev, 11. julija). — V drugi vrsti stoje od leve na desno: Kmet Janez, Sela pri Šumberku (11. julija), Ostronič Janez iz Vinice (11. julija), Gole Jože iz Zagorice pri Dobriču (nova maša sv. Peter 11. julija), Perčič Jože iz Paradiža pri Šmarju pod Ljubljano (Šmarje, 11. julija), Sink Matija iz Breznice pri Škofji Loki (nova maša 11. julija v Zalmi), Ferdin Janez iz Dorfarjev pri Stari Loki (nova maša v Ljubljani, Leonišče, 11. julija), Poldo Tene iz Krnice pri Gorjah pri Bledu (nova maša Videm-Dobrepolje, 11. julija), Škoda Melhior iz Cateža pod Zaplazom (Zaplaz, 18. julija), Perčič Stanke iz Zelimelj (nova maša Ljubljana-Selo, 5. julija) in Seljak Vejke iz Zirov nad Škofjo Loko (nova maša Zaplana, 11. julija). — V tretji vrsti od leve nadesno: Goleb Peter iz Polce pri Naklen (nova maša Dobrepolje, 18. julija), Povše Leopold iz Novega mesta (kapiteljska cerkev v Novem mestu, 11. julija), Sega Vinko iz Grahovega pri Cerknici (Grahovo, 11. julija), Kastelic Ivan, St. Lovrenc ob Temenici (11. julija), Lavrič Ciril iz Ljubljane (v frančiškanski cerkvi, 11. julija), Zerman Viktor iz Velesovega (nova maša Polhov gradec, 11. julija), Kera Frane iz Praprotnice polce pri Velesovem (nova maša Hinje, 11. julija).

Foto Mavec, Miklošičeva c.

POBEGU UJETNIK

PRIGODE UJETEGA NAPOLEONOVEGA VOJAKA

Morske megle so se bile v tem razpršile in cela južna Škotska je zdaj ležala od morja do morja pod nami razprostrta kot enobarvasti zemljevid. Na drugi strani se je v daljavi videla celo Angliška in Solvajski zaliv, ki se je zajedal globoko v obalo, podobno široki, svetli osti kopja, ki je bilo rahlo zakrivljeno na sprednjem koncu, zadaj pa Cumberlandsko hribovje kot nizko višavje na obzorju, vse drugo pa je bilo ravno kot deska ali kot dno spodnje skodelice. Beli prameni velikih cest so vezali mesto z mestom, hribi, ki so jih ločili, so bili videti sploščeni, mesta sama pa so, kakor iz strahu skrčena, iztegovala svoja predmestja kot polž roge. Čipkarjem iz Valenciennesa bi bile te ceste in vsi ti kraji prebrancen vzorec.

Byfield je stopil bliže in obstal poleg mene. »Gospod Ducie, premislil sem si vašo ponudbo in je sprejemem.«

»To je vražji položaj —.«

»Za človeka, ki ga pozna vse mesto,« sem mu vpludno segel v besedo.

»Pustite to, gospod, prosim, pustite to. Vaše besede so me močno presunile, in to toliko bolj, ker spoznam, da so deloma resnične. Zrakoplovec, gospod, je častihlepen. Kaj neki bi bil drugega? Občinstvo, časniki podžigajo to častihlepje nekaj časa; povečujejo, proslavljajo, se mu lasajo in mu vzklikajo. Toda v svojem srcu ga imajo ljudje za nekakega mazača, mojstra skazo, pa si pridržujejo pravico, da mu takoj odtegnje naklonjenost, brž ko se naveličajo njegovih vzletov. Mar se je potem čuditi, da pozabi včasih na to resnico? Saj samega sebe nima za mazača ali mojstra skazo, Bog ve, da ne.«

Byfield je govoril počteno vznemirjeno. Podal sem mu roko.

»Gospod Byfield, moje besede so bile krute. Dovolite mi, prosim, da jih prekličem.«

Zmajal je z glavo. »Resnične so bile, gospod, deloma resnične, to je ravno.«

»O tem pa nisem prepričan. Tukaj je denar. Obenem z denarjem pa vam dajem besedo, vas zagotavljam, da ne pomagate prav nikakršnemu zločincu. Kako dolgo pa se vaš »Lunardic lahko vzdrži v zraku?«

»Tega še nisem točno preizkusil, računam pa, kakih dvajset ur, za silo more biti tudi štiri in dvajset.«

»Bomo pa zdaj preizkusili. Kakor je videti, struji zrak še vedno severnozhodno ali severno severnozhodno. In kako visoko smo.«

Pogledal je na barometer. »Ne prav pet tisoč metrov.«

Dalmahoy je slišal te besede, pa je zaklical: »Hoi, fantje, zajtrkovat pojditel Kruh z maslom, kolači z uležanim sadjem, pa imenitno škotsko žganje! Pridite, Ducie, pridite zajtrkovat, vi, mali Dedall! Čeprav vi niste lačni, pa sem jaz.«

Ali moj duh ni bil lpopolnoma svež in pri moči, ali mi je zmrazil ob hudem mrazu, res je, da sem se zavedel, da imam le tanke blače, pred vsem pa, da sem silno zaspan. Jesti me ni nikalo, zvrnil pa sem pol kozarca žganja in zlezal pod kopice plahit, Byfield je bil tako pozoren, da mi je pomagat pri tem. Mogoče je čutil, da iz mojih bredij ni razbral prave gotovosti in varnosti, morebiti pa tudi ne; vsekakor pa se mu ni zdelo primerno, da me je pomiril, rekoč: »Lahko se zanesete name, gospod Ducie.« To sem tu slišal in malone vzljubi sem možaka.

Ni še pretekla minuta, ko sem pianil kviku; v ušesih me je skelelo, kot da bi mi z zagvozdo odpirali senca. V istem hipu sem slišal, da me nekdo na glas kliče; sedel sem pokonci in videl razburjeni obraz Dalmahoyja v širokem pramenu mesečine.

Ozrl sem se navzgor. Veliki »Lunardic« je bil ves izpremenjen, vsaka ped zrakoplova se je leskotala kot srebro. Tudi vrvi in konopci so bili

kakor iz srebra ali iz tekočega živega srebra. Na sredi te lesketajoče se kletke malo pod obročem in vsaj pet čevljev izven dosega, je nihala raztrgana vrstica za zaklopko.

»No,« sem rekel, »nekaj lepega ste naredili! Prosim, podajte mi odtrgani konec, pa bodite toliko prijazni, da ne izgubite glave.«

»Prav rad, samo če bi mogel,« je zajecal in si pritiskal dlani ob čelo. »Še malo se ne bojim, predragi, če mislite kaj takega.«

Ampak jaz sem se bal, in še strašno. Vendar se je moralo nekaj storiti. Prosim, da se mi oprostite, če hitro preidem naslednji dve minuti, tri, ki mi še zumerom ob najmanjšem povodu prihajajo zopet v spomin in me strašijo že v sanjah. Veste, če se človek ziblje ob prepadu noči in se drži v ravnovesju, pleza po zmurznjeni vrvi kviku in čuti, kako mu želedec drsa gor in dol kot vedro v jašku — ne mislim, da so me neznosne bolečine v glavi priganjale, da sem skušal odpreti zaklopko, razen tega pa še težko dihanje — zvezal sem pretrgana konca vrvi za zaklopko, zlezal zopet dol v košaro, pa odprl z eno roko zaklopko, z drugo prosto roko pa sem si ob rokah obrisal pot s čela. Pri tej priti se je na rokavu strdil v led.

Že čez minuto mi je nehale žumenje v ušesih. Dalmahoy se je sklanjal čez zrakoplova, ki mu je kri tekla iz nosa in je težko dihal.

Zaklopko sem držal odprto, dokler nisimo padli v plast megle, gotovo tisto, iz katere se je bil »Lunardic« šele pred kratkim vzdignil. Tukaj nakopičena vlaga je brčkone bila tudi povzročila zmurznjeno srebrno prevleko zrakoplova. Ne da bi se zopet dvigali, smo počasi prišli iz megle in nad globinami pod nami je sijal mesec, razkrival posamezna naselja in vodne površine ter jih zopet zagrinjal. Pogledal sem na kompas. Plaval sem proti jugozahodu, toda kje smo vendar bili? Byfield je smrčal. Pogledal sem na svojo uro, toda spoznal sem, da se je ustavila, ker sem jo bil pozabil naviti. Kazalca sta kazala dvajset minut čez štiri. Jutro se je torej moralo kmalu svitati. Osemnajst ur smo že bili v zraku, morebiti dvajset, in Byfield je računal, da smo pluli z brzino trideset milj na uro. Pet sto milj —

Pred nami spodaj je ležal srebrni pramen, napet skozi noč, ostro omejen in vedno širši — morje! Čez malo minut sem slišal žumenje valov ob obali. »Pet sto milj,« sem prišel računati iznova in pobožen mir mi je objel srce.

Segnal sem Dalmahoyja, da je vstal in iztegnil roko: »Morje!«

»Videti je tako, samo bi rad vedel, katero?«

»Rokavski preliv.«

»Hoje! je zaklical Byfield, ki se je bil med tem zbudil in se počasi postavil na noge. »Koliko pa je ura?«

»Lepa rečle je viknil.«

Povedal sem u, da se mi je ura ustavila. Njegova tudi. Dalmahoy pa ni imel nobene pri sebi.

»Lepa rečle je viknil. Veliko zahvalo sem vam dolžan, gospod Ducie. Malo je manjkalo, pa bi bilo po nas. Buča mi še vedno brenči.«

Zdaj je stal in se držal neke vrvi in skušal prodreti z očmi skozi temo. Jaz sem ždel zraven njega; tako so minevale dolge minute. Jutro se še vedno ni hotelo svitati.

Naposed se je obrnil. »Zrakoplov pada. Vrzite obežilo raz krov.«

Obala je ležala zdaj tik pred nami, to je bilo gotovo. Našel sem nekoliko vreč s peskom in jih iztresel iz košare!

Iznova se je »Lunardic« vzdignil in je plaval v višini nekoliko stotin čevljev nad čermit. Razburkano morje nam je donelo na ušesa, in ko smo plaval visoko in prosto nad vsem bobnenjem, smo za hip videli razburkano valovje. Noč se je kot vreča zgrinjala nad nami, toda ravno v zenitu je že drhtela prva dnevna svetloba. Širila se je počasi, a vedno jačja in objela tudi nas, se dotaknila daljnega gričevja, kjer so jo raztrgali žarki vzhajajočega sonca in prepregli iznenada s škrlatastimi prameni.

»Vrzite sidro!« Byfield je skočil k vrvi za zaklopko, in brezlična zemlja nam je šumela naproti.

Sončna luč, skozi katero smo brzeli, se je še ni bila dotaknila. Kar skočila je tako rekoč proti nam, zavita v senco, pokrita s kosmato obleko gozdov in grmovja, kot skočil divja žival iz svojega skrivališča. Med gozdovi se je lesketala samotna reka. Jata žerjavov je pod nami vzletela s vršičev drevja in vrečaste letala proti drugemu bregu.

»Tukaj ni mogoče pristati,« je rekel Byfield in iznova zaprl zaklopko. »Moramo priti proč od teh gozdov. Halote!«

Pred nami se je reka iznenada razširjala v blesteč zaliv, posut z zasidranimi ladjami. Obdajali so ga visoki griči in v neki zaseki v zapadnem gričevju se je ob vodi razprostiralo sivo mesto. Kot sedeži v amfiteatru so se dvigale vrste za vrsto po griču navzgor. Iz dimnikov se je valil dim v jutro; proti jugu pa so se vrste v loku strnile v okrogel grad in koničasto skalo, pred katero je ležala ladja v belem platanu, obrnjena z ritem proti odprtemu morju.

»Ali bomo brzeli čez mesto? Na Byfieldovo povelje smo zdaj silekli plašje in bili pripravljeni, da olajšamo zrakoplov; ker pa je spoznal, da nas žene v zalivu odvrnjeni veter proti predmestjem in vohodu v luko, je izpremenil načrt.

»Zdaj gremo k vragu ali pa na odprto morje!« je dejal. »Vendar še poskusimo s prijemnim sidrom. Pazite nanj, Ducie, jaz pa prevzame zaklopko! Dil mi je oster nož v roko. »Brž ko dam povelje, prerežite vrve.«

Padli smo nekoliko čevljev nižje in sidro se je dotaknilo zemlje in v času, ki ga porabimo, da mežiknemo, je že razoral zelenjadni vrt in izruval celo žuno rdečega grozdčja.

»Prišel se je,« je zarjovel Byfield, ko se je košara zrakoplova zamajala, borila in vlekla za vrve. »Ne prerežite vrvi, človek! Kaj vraga —?«

»Gospod Byfield, vi odpirate napačno zaklopko; mi plovemo, kot pravite popolnoma prav proti — ne nad odprtim morjem. Ker sem lastnik zrakoplova, da se spustimo v primerni oddalji na drugi strani ladje, ki zavija jadra, kakor vidim. To vsekakor lahko pomeni, da nas je videla in se pripravlja, da spusti čoln v vodo.«

Spoznal je, da sem imel prav in šel na delo čeprav je psoval. Kot se galeb spusti s kleči, tako se je »Lunardic« spustil na morje, brzel komaj en kabel daleč od ladje mimo nje in plosknil v morje; pravim, da je plosknil, kajti priznam, da je postavil na laž objubo, da bomo lahko pristali. Balon je plaval, pa je tudi brzel pred vetrom, in ko je vlekel košaro kot prevrnjen čeber za seboj, smo se premočeni in oslepeti potniki borili skozi morske pene, se oprijemali obroča, mreža, celo zagrebali prste v pooljeno svilo zrakoplova. Iznemada sem začul nek klic za hrbtom, hreščanje vesel, ko je najspretni mornar potegnil veslo v čoln, in neka roka me je zgrabila za ovratnik. Tako so nas drugače za drugim kot redke živali morskih globin iztrgali morju in nas rešili.

(Nadaljevanje prihodnjik.)

Švedske Benetke

Najprej nekaj o kraljevini Švedski, nato pa še o njeni prestolnici, ki jo imenujejo tudi »severne Benetke«.

Švedska je dolga skoraj 1600 km, široka pa samo 550 km ter meri okrog 450.000 km².

Švedska ima naslednje sosesde: Norveško, Finsko, na vzhodu Baltičsko morje, na jugu pa ozki morski preliv v smeri proti Danski.

Zahodna obala ob Kattegatu in Skagerraku ima posebno mrzlo in vlažno podnebje. Južno-švedska visoka planota se ponaša z ostro klimo in z obilnim snegom pozimi in v zgodnji pomladi. Na severu je poletje lepo, kratko, vroče, zima pa dolga in zelo mrzla. Morska obala je dolge mesece vklenjena v led: severna švedska pristanišča ne obratujejo do 190 dni, luka Gärdje je samo 90 dni brez ledu.

Srednješvedska jezerska kotlina vsebuje velika jezera. Največje med njimi se imenuje Vanernsko, je po velikosti tretje v Evropi in ima obseg tretjine bivše Dravske banovine. — Švedske reke, najdaljša med njimi je Dalälva,

se košatijo z lepimi slapovi in brzicami. Velika jezera v srednji Švedski so zvezali s prekopmi tako, da obstaja neprestrgana vodna pot od Kattegata do Baltičskega morja, kar je seveda velike prometne važnosti.

V skladu s podnebnimi razmerami pridelujejo na jugu pšenico in sladkorno peso, bolj na severu pa riž, ječmen, oves in krompir.

Zivinoreja dobro uspeva, največ goje govedo in svinje. Švedska posebnost so črede severnih jelenov, po tundrah (gozdovih), ki pokrivajo več kot polovico te severne države.

Poleg gozdov so največje švedsko bogastvo rude: baker, cink in železna ruda.

Industrija se oslanja na vodne sile. Lesna podjetja izdelujejo: deske, lesno oglje, papir, celulozo in vžigalice. Švedska izvažajo razne lesne proizvode in rude, uvažajo pa najrazličnejše industrijske izdelke, moko in premog.

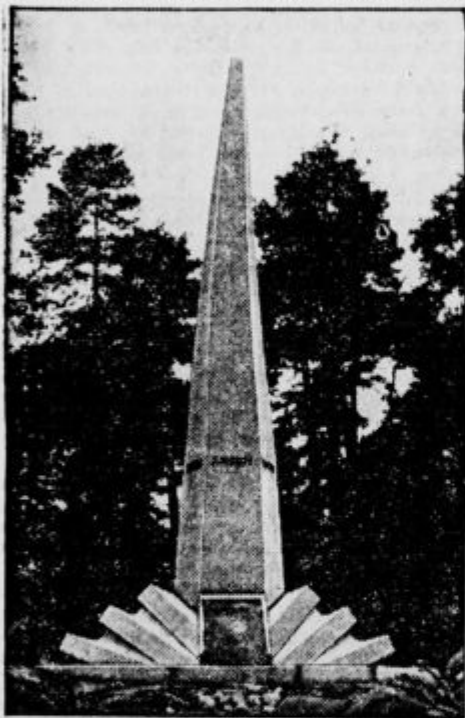
Kraljevina šteje 6 in pol milijona prebivalcev, ki so po večini protestantske vere. Švedi so med najbolj omikanimi evropskimi narodi.

Glavno mesto Stockholm leži ob odtoku Mälarskega jezera v Baltičsko morje. Mesto je zgrajeno na otokih in ob prekopih. Ker švedsko prestolnico povsod obkroža voda, ji pravijo tudi »Severne Benetke«.

Starodavno vseučilišče je v bližnji Upsali. Druga važnejša švedska mesta so: Göteborg, Jönköping (ogromne tovarne vžigalice), Malmö in Helsingborg.

Nobelov nagrobni spomenik

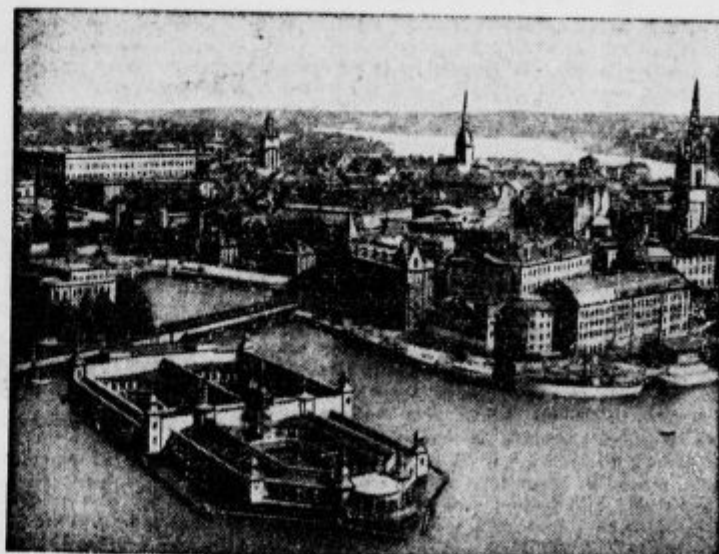
Nagrobni spomenik slavnega švedskega polarnega raziskovalca Andréa

Kraljeva palača v Stockholmu

Severna jelena

Pogled na Stockholm — prestolnico švedske kraljevine

KRALJIČEK

Ljudska povest, Podomacil France Premrl

Očitno je prenašal sporočila sem in tja. Strašno je bil Klančar razkačen, ko je slišal, da je Brbljač na Mostu čenčal, da se dediščina nič več ne upošteva, ker jo že nekdo varno presteva. — Posvetoval se je sedaj s svojim bratom Jakobom, pekovskim mojstrom. Ta je sprva zavračal sumničnje, čeprav so se tudi njemu že vzbujale zle slutnje; ko mu je pa Klančar na široko razodel vse razloge za upravičen sum, ne je vedno bolj vdajal zli sodbi in je slednjič bratu pritril, da je treba kaj ukreniti... In nekakega dne je šel Klančar k odvetniku, kateremu je predložil vso zadevo. Odvetnik je izjavil, da je že okolnost, da je Vetrnjak Kraljičkov oče in Brbljač njegov boter, zelo obtevilna. Iz pričujočih dejstev in iz ravnanja in izjav sumljivih oseb je pa sklepal z gotovostjo, da je tukaj velika sleparija... Kaj bi bilo tedaj storiti, je vprašal kmet. — Za nobeno bolj gotovo in krajšo pot da ne ve, da bi prišel brž do cilja, je izjavil odvetnik, kot da fanta obolli poneverbe, tatvine in goljufije. Če ni prav posebno prebrisan, premeten cigan, bo sodnji prav lahka stvar, izvabiti iz njega priznanje z samotanim izpraševanjem. On, odvetnik, hoče pri tem po svojih močeh sodelovati. Klančar, ki je bil od pohlepa, jeze in zavisti skoraj obseden, je takoj sprejel odvetnikov predlog in ga je pohlastil, da vložil tožbo v njegovem in bratovem imenu.

Nekaj dni pozneje je prejel Kraljiček od gorjanske sodnje povabilo, da pride tja odločeni dan in uro, ne da bi bil naveden vzrok za to. Misleč, da gre samo za kak zunanji predpis ob prevzemu njegove posesti, ni pripisoval zadevi nobene važnosti. Ko se je pa pojavil na sodnji in je zagledal poleg sodnijskih oseh tudi

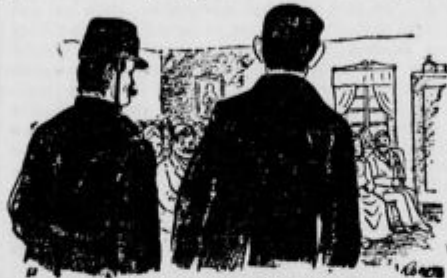
Ko se je pa pojavil na sodnji...

svitega doktorja, je vendar malo osupnil. Sodnik, ki je bil Kraljičku naklonjen in je bil prepričan o njegovi nedolžnosti, je le nerad sprejel tožbo in jo je prebral sedaj z očividno nevoljo. Nekaj časa je mislil Kraljiček, da ne sliši prav, nato je postal bled kot stena in je zacepetal z nogo. V divji jezi se mu je postava zravnila, bledica na obrazu se mu je menjavala s čudno temno rdečico, in na sodnikovo vprašanje, kaj more povedati v svoje opravilo, je spravil iz sebe samo zamolkel glas: »Podlost! Nesramnost!»

Toda že mu je zastavil odvetnik celo vrsto zapletenih vprašanj, na katere ni dajal sprva mladenič sploh nobenih, nato pa le kljubovalne, na pol zmedene odgovore, ki se večkrat niso ujemali. To je bilo odvetniku dovolj, da je zahteval, naj spravijo obtoženca v preiskovalni zapor. Kot nerad je sodnik na to pristal, mu slednjič vendar ni preostalo nič drugega, kot da se je vdal odvetnikovega pritisku in grožnjam. Kraljičku ni pomagal noben ugovor, moral je nastopiti zapor; njegovo hišo je vzela v varstvo sodnja.

V začetku je ubogega mladeniča grozila krivica, ki ga je zadela, tako omotila, da ni mogel zbrati nobene jasne misli. Polagoma pa so začeli njegovi možgani mrzlično delovati. Čut ponižanja in sramote ga je skoraj strl... Kako visoko je vedno cenil svoje dobro ime in čast! Koliko si je prizadeval za to, da bi užival spoštovanje in ugled! In sedaj sedi tukaj na varnem s sramotnim znamenjem na čelu. Kdo mu je napravil to strašno krivico? Nihče

drugi kot najbližji sorodniki njegove neveste, njen oče, njen stric, njena teta. Ali ve Majda, zakaj? Se li celo strinja s tem? Ne, ne, s tem se ne more strinjati. Bridke solze bo pretakala, iskreno sočutje bo občutila do njega. Toda ali se bo mogla še z njim poročiti? Njegova nedolžnost bo prišla gotovo na dan; toda ali se ga ne bo Majda večno sramovala, ker je sedel v ječi zaradi težke obdolžitve? Očividno so vse to zato napravili, da bi ga ločili od Majde. — Penil se je od togotе proti svojim tožilem. — Tem bo že še zabrusil v obraz njih podlost. — Skoraj nič manj je bil razkačen na svojega očeta in Brbljača. Sodeč po odvetnikovih vprašanjih sta ta dva s svojim neumnim čvakanjem dala povod, da je padel nanj tako težak sum. Njima obema bo tudi povedal, kar jima gre... Da bi le mogel govoriti z Majdjo! Morebiti pride sem na sodnijo, da povpraša po njem. Ne, ne, na to ne mara niti misliti. Saj bi se morala eden pred drugim sramovati. Njegov zapor itak ne more dolgo trajati. Jutri ali pojutrišnjem bo obravnava, pri kateri se mora izkazati njegova nedolžnost... To je bila bridka prevara. Skoraj tri tedne je ostal ubogi jetnik v sodnijskem poslopju, ne da bi dobil najmanjšo obvestilo, kako je z njegovo zadevo. Doktor je potreboval čas, da je zbiral nove dokaze krivde

Ko je stopil obtoženec...

in pridobival za to priče. Jetnika je spravila nestrpnost skoraj do obupa. Nekoč ga je sodnik sam zaslišal, mu razodel razloge sumnje in mu nekoliko namignil, kako bi se jih dalo ovreči. Sedaj je imel Kraljiček vsaj predmet, o katerem je mogel po načrtu razmišljati, in na svoj zagovor se je temeljito pripravil.

Na dan sv. Jerneja, 24. avgusta, je prišlo slednjič do razprave. Ko je stopil obtoženec, bled in prepaden, v sodno dvorano, se je prestrašil pred množico ljudi, ki so vanj strmeli. Razen sodnega osebja in doktorja so bili tu brata Jakob in Andrej in sestra Katarina, gorjanski župan, krojač in štirje drugi tržani, nočni policaj, nekaj kmetov iz okolice in prav v ozadju je stala neka ženska oseba — o sveta nebesa, saj to je bila Majda! Ni pa pogledala jetnika, ampak si je tiščala obe roki pred obrazom. — Neposredno za Kraljičkom so privedli še tri jetnike — Brbljača, Vetrnjaka in Skrica — ki so ravno tako že dolgo sedeli v ječi in so bili že večkrat zaslišani, deloma posamič, deloma skupno. Na nepojasnjen način jim je nekdo to jutro po jetniški služabnici vtihotalil v ječo žganje, ki jih je tako razsvetlilo in spravilo v tako dobro voljo, da so se zdeli vsej družbi kot zmešani. — Ko je sodnik obtoženca opozoril, da morajo vse odkrito priznati, so izjavili vsi štirje, da nimajo ničesar izjaviti, kar bi bilo nečastno. Tedaj je vprašal sodnik Vetrnjaka:

»Kolikokrat vam je dal sin denar in koliko?«

»To vam lahko natančno povem, haha,« se je zasmajal klatež: »le en samkrat me je moj ljubi sin z denarjem obsul, namreč na veliko soboto tega leta, in sicer z nič manj kot s štirimi tisoč!»

»Hoo, hoo!... Kaj ste pa napravili z denarjem?«

»Moj sin mi je strogo naročil, da naj si dam napraviti za to dve novi obleki, da bom mogel iti spodoben med ljudi. Eno sem si dal res napraviti in sem plačal za to dvanajst sto — šest sto sem krojaču tamle še dolžan.«

»Ne uganjajte nobenih norčij! Za novo obleko se vendar ne plača niti sto goldinarjev.«

»Kdo pa govori kaj o goldinarjih? Tako uboga para kot nas kateri govori vedno le o krajcarjih. — Štiri tisoč krajcarjev mi je moj sin daroval; od teh sem plačal dvanajst sto krajcarjev krojaču in šest sto krajcarjev sem mu še dolžan.«

»To se ujema.« Je znil vmes krojač.

»Ostalih dva tisoč dve sto krajcarjev sem naložil na obresti pri Fratrku na Mostu, pri Zlatoperju v Modreju, pri Lomljanu v Volčah in pri Podšolarju v Gorjanskem. Zal, da nisem dobil nikakega pisanega potrdila, in zato bo lepi kapital končno veljavno izgubljen. Izguba je zame tem bolj občutna, ker nimam več v žepu niti petdeset krajcarjev in mi v vsej deželi ne dajo na upanje niti za hlačni gumb.«

V dvorani je nastal polglasen smeh, ki ga tudi sodnik ni mogel popolnoma zadržati. Večkrat se je odkaljal in je potem poudaril, da se Vetrnjakova izpoved točno ujema z ono, ki jo je podal Kraljiček pri ločenem zaslišanju... Toda že se je oglašil Brbljač:

»Midva, moj boter Lovre in jaz,« je zaklical, »bi imela dovolj dohodkov za obstanek, da bi lahko vzdrževala ne samo sama sebe, ampak tudi pol Gorjanskega, če bi le mogla iztirjati presnete zastanke. Nekaj tisoč goldinarjev ima vsako od nas prejeti od dolžnikov — jaz za svoje trgovsko blago in Lovre za svoje čevljarško delo; toda ljudje dandanes ne plačujejo več in puščajo zaupljive dobavitelje čakati do večerje na sodnji dan. Ljudje nimajo nič vesti, najmanj pa bogati denarni bahači. Tu so ljudje, ki hočejo sedaj celo ubogemu fantu tukaj, Lovretovemu sinu, ki sem mu jaz boter, oporekati pravico do pošteno podedovane hiše s podjetjem in bi mu radi s pravdo vzeli njegovo lastino. Ubogi fant se ne more braniti, ker nima denarja, in mi mu turdi ne moremo pomagati. — Gospod sodnik, vi bi morali čisto druge ljudi zapreti namesto nas. Toda resničen je pregovor, ki pravi: Uboge, poštene ljudi obešajo, velike lopove pa izpuščajo.«

»Ti tiče!« je zavpil divje Klančarjev Andrej. »Ti si največji lopov daleč naokoli! Ti si grabil našo dediščino in jo imaš kje skrito.«

»Da, tukaj v žepu svojega sukniča. Pogled semle!« je zavpil Brbljač s smehom in potegnil podlogo iz sukničevega žepa.

»Pogled semle!«

»Ti sam si tam na Mostu odločno trdil, da je dediščina že davno prešteta.«

»Saj tudi je, ravno tako kot moj denar, ki ga več ne dobim nazaj. Kdor pa je denar preštel, ga je v svoj možniček del in k tebi nikdar več ne bo prišel. Tako je pač na svetu. Se ne da pomagati.«

»Ti vražje gobezdalo, nehaj že opletati s svojim jezikom!« je nahrulil odvetnik Brbljača. »Gospod doktor,« mu je vrnil Brbljač, »vi tudi ne mlatite svoje slame z rokami, ampak le z jezikom.«

Izbruhnil je grohot, da je bil odvetnik bled in zelen od jeze... Sedaj pa je zaropotal pek Jakob:

»Vi trije potepini ste tam na Mostu toliko govorili, da se ne morete izmuzniti. Izjavili ste, da ima mladenič, Vetrnjakov sin, neizmerno bogastvo, da se lahko zakopje v denar, da lahko kupi Gorjansko itd. Odkod je dobil denar? Saj ste ga sami videli, kot odločno trdite.«

(Nadaljevanje prihodnj.)

KRATKE**z vsega sveta**

V Barceloni so izročili vojaškemu oblastem komunističnega krvnika Serrano Monague, ki je odgovoren za 59 umorov.

Na velesojmu v turški Smirni bodo sodelovale tudi Italija, Nemčija, Romunija, Madžarska in Bolgarija.

Celotne izgube angleškega imperija do junija 1943 znašajo po uradni angleški izjavi 514.993 mrtvih, ranjenih, pogrešenih in zajetih.

Pooblastilo za novo vojno posojilo v znesku 1 milijarde funtov je prejela od zbornice angleške državna banka.

Na čelu vseh pomorskih sil je Japonska, za njo so Združene države in nato šele Anglija, piše švedski časopisje.

51,8 stopinj vročine je bilo te dni v španski Sevilji; več primerov sončarice.

Ze pol milijona šteje ruska prostovoljska armada generala Vlasova, ki je protiboljševiška.

270 ranjencev španske »Sinje divizije« je prispelo te dni v domovino pri San Sebastianu.

Do eksplozije in velikega požara je prišlo v kemični tovarni v ameriškem mestu Charlestonu.

Vse visoke šole v Siriji so zaprli, ker se med dijaki širi protiangloško mišljenje.

Z Goetejevo nagrado je bil odlikovan dr. Fumitaro Adacki, bivši profesor na carskem vseučilišču v japonskem Tokiu.

V svojem dvorcu v Tangerju je umrl v začetku junija bivši maroški sultan Mulaj Abdul Aziz.

Posebno dovoljenje je sedaj potrebno za trgovino na debelo z žitom, semeni, živino, jajci in mlečnimi izdelki na Madžarskem.

Naravnostni železniški promet so zopet odprli med Madžarsko in Turčijo.

Na Danskem sme v bodoče prodati zemljišče tisti, ki ga je imel najmanj dve leti v posesti.

V 85. leto starosti je vstopil švedski kralj Gustav Adolf.

140 romunskih majorjev je padlo do konca maja na vzhodnem bojišču, je objavil romunski glavni stan.

28 milijonov ljudi dela v nemški vojni industriji, je izjavil te dni zastopnik nemškega delovnega ministra.

18 ameriških vojakov je našlo smrt v državi Tennessee, ker je treščil avto s ceste v jarek.

Dne 21. in 22. junija je bila v Fuldri skupščina nemških škofov.

V madžarski Budimpešti ima 49 oseb več kakor 250.000 pengov letnih dohodkov, pet pa jih zasluži letno nad milijon pengov vsak.

450.000 Židov je sedaj v sovjetski Moskvi. 40.000 m visoko hočeta poleteti z balonom v značne višave inž. Olivero in profesor Uignov v Argentini.

Veliko število angleških balončkov, nosečih eksplozivni in zažigalni material, je padlo iz zraka nad različni švedskimi kraji in povzročilo požare.

Za člana romunske akademije je bil imenovan profesor Nogara, znani ravnatelj vaticanskih muzejev.

Novo vojaško vlado pod predsedstvom Ramirezora je dobila Argentina.

75 milijonov vreč kave zadnje letine bo uničila Brazilija, je izjavilo njeno odposlanstvo na posvetovanju v Hot Springsu.

Vsa strokovna in upravna ministrstva so v enem samem poslopu v španskem Madridu.

55% znaša sedaj nemški delež v madžarski zunanji trgovini.

Pri spopadu nad Salomonskimi otoki so izgubili nasprotniki 103 letala. Japonci samo pet.

Italija, Romunija, Madžarska, Bolgarija, Hrvaška in Srbija so podpisale dogovor, ki zavezuje socialno zavarovanje bivše Jugoslavije.

Kravra kmetija budimpeštanskih kavarnarjev

Da bi lažje premagali težave s preskrbo mleka, so madžarski kavarnarji sklenili v bližini Budimpešte ustanoviti kravjo kmetijo. Določen odstotek mleka s te farmo hočejo porabiti v prestolniskih kavarnah.

NAŠI VELIKI MOŽJE

Anton Tomaž Linhart

Eden izmed slovenskih velikih preroditeljev v drugi polovici 18. stoletja je tudi Anton Tomaž Linhart. Rodil se je v Radovljici leta 1756. V krogu prvih rodov našega narodnega preroda je bil potemtakem Linhart med najmlajšimi. Ljudsko šolo je obiskoval doma, gimnazijo pa v Ljubljani, nato bogoslovje 1776 do 1778 v samostanu v Stični. Toda že kot dijak se je navzel vprej precej sovražnega mišljenja, zato mu v samostanu ni bilo obetanka. Izstopil je že po dveh letih in odšel na Dunaj študirat pravo. V začetku osemdesetih let se je vrnil z Dunaja in v Ljubljani opravljal različne javnopravne in finančne službe, obenem pa je bil velik prijatelj, družabnik in knjižničar v Zoisovem krožku. Toda njegovega pomembnega dela v kulturni zgodovini našega naroda se Slovenci niso dolgo veselili, kajti že 1795, na dan 14. julija, ga je zadela kap.

Linhart je postal velik in odlični izpolnjevalec Zoisovih načrtov za slovenski narodni prerod. Najprej je že 1780 sam izdal zbirko nemških pesmi z naslovom Blumen aus Krain, Cvetlice s Kranjskega. Te pesmi seveda niso kaj prida pomembne za nemško književnost. To mu je Zois povedal in mu obenem nakazal koristnejše delo za naš narodni prerod. Najprej ga je uvedel v javno Edlignovo akademijo 1781, obenem pa mu je določil nalogo, naj začne misliti na slovensko posvetno dramatiko, ki je do tedaj Slovenci še nismo imeli. In res, Linhart je sledil navodilom svojega učitelja in podpratelja Zois in v letih 1789. in 1790. ano Slovenci izpod njegovega peresa dobili prvi dve slovenski posvetni dram, katerih prva je nosila naslov Ta veseli dan — ali — Matiček ee ženi, drugo pa je naslovlj Zupanova Micka. Obe igri sicer nista popolnoma Linhartova last, kajti prvo je priredil po francoski Figarojevi svatbi, drugo pa po nemški igri Mlin na polju. Vendar bi bilo napačno misliti, da je Linhart kratko in malo predstavil ti dve igri v slovenščino, ne, napravil je večje delo kot samo prevajanje, igri je popolnoma presadil na slovenska tla, da se dejanje godi pri nas in da v igrah nastopajo naši ljudje, naši značiji se zrcalijo v njih, naše takratne razmere so prikazane. Zato imenujemo Linharta prvega slovenskega dramatika. In res so igro Zupanova Micka takoj uprizorili, medtem ko je Matiček moral čakati tja do leta 1818., da se mu je odprl pot na slovenski

oder. Zanimivo pa je, da so pri prvi uprizoritvi sodelovali sami naši pomembni kulturni delavci tistih časov, Linhart sam z ženo, Zoisovi sodniki in drugi. Prav pred tremi, štirimi leti smo slovensko praznovali stopenesetletnico naše prve drame!

Potem je Zois Linhartu določil še drugo pomembno nalogo v našem narodnem prerodu tistih dob: napisal je tudi prvo slovensko kritično zgodovino. Kakor je bil naš slavni Radovljčan naš prvi dramatik, pa ni bil naš prvi zgodovinar, kajti pred njim smo imeli že Megiserja, Schönlebna in velikega Valvazorja. Vsi ti so že pred Linhartom pisali o naši zemlji in našem človeku v zgodovinskih dobah. Ali dela vseh teh zgodovinarjev so bila še vsa polna nezgodovinskih dogodkov, vsa polna legend, pravljic in pripovedk. Linhart pa je bil prvi zgodovinar, ki je bil pod vplivom razumarstva, tiste modroslovne struje, ki je zahtevala resnice, zgodovinske in sodobne resnice, zahtevala je od zgodovinarja, da najprej vestno preštudira dogodke, potem naj šele začne pisati zgodovino. Tako se je tudi Linhart kot sin svoje dobe najprej poučil o zgodovinskih resničnih dogodkih na naših tleh, potem je šele začel pisati zgodovino Kranjske. V letih 1791. in 1793. je napisal zgodovino naše zemlje v dveh obsežnih zvezkih. S tem Linhartovim delom je naša zgodovinska veda prvič stopila na znanstvena tla, stopila vredno ob stran sodobne evropske zgodovinske znanosti kot prva naša kritična zgodovina.

Zgodovina in dramsko peeništvo, to dvoje je v svojem začetku na Slovenskem za zmerom združeno z imenom Antona Tomaža Linharta. Linhart je kot naš prvi dramatik in znanstveni zgodovinar eden izmed naših velikih mož svoje dobe. Ta veliki pesen za naš narod mu je lepo priznal naš največji slovenski pesnik France Prešeren, ko je o njem zapel te znamenite stihbe:

Steže popustil nemškega Parnasa,
je pisal zgodbe kranjske starga časa,
komu Matiček, Micka, hči Zupana,
ki mar mu je slovenstvo, nieta znana?
Stavile, dokler mrtvi se zbudijo,
domače bote ga Talijs, Kljijo.

(Opomba: Talijs je bila grška boginja dramatičarstva, Kljio pa boginja zgodovinske vede.)

Okrog sosedov

s 90 letnico rojstva je praznoval v Gornji Radgoni posestnik Anton Trummer. Tudi v visoki starosti je še navdušen lovec.

s Lokomotiva pokončala dve deklici. Enajstletni šolarki Marija Danko in Roza Fleischerjeva iz Št. Ilje v Slov. goricah sta hoteli čez prog. Mimo je hitel tovorni vlak. Skočili sta na prog, ko je oddrdral poslednji vagon. Siroti nista vedeli, da po drugem tiru hiti od nasprotne strani lokomotiva. Stroj je obe deklici podrl in sta dobili tako hude poškodbe, da sta kmalu nato izdihnil.

s Ze 29 letal so sestrelili na vzhodnem bojišču v ogorčenih značnih bitkah letalci hrvatskega lovskega krđela.

s Nemčija oskahuje Hrvatsko z živili. V kratkem bo poslala Nemčija na Hrvatsko 18.350 ton žita, oziroma krušne moke, 5000 ton krompirja in 2500 ton sladkorja.

s Smrtna kosa na Gorenjskem. V Medvodah so umrli Matilda Käferjeva, Rudolf Černe, Franc Jamnik in Julka Hočvarjeva. V Senčurju so odšli v večnost Štefica Krošelj, Ciril Jenko, Franc Rabič, Terezija Hudobivnik in Marija Kadivec. Na Brezjah so umrli Marija Karn in Jožef Sušteršič, v St. Vidu: Katarina Lapajne in Marija Arhar, na Golniku Friderik Lis in Jožefa Jelar. Večni mir!

s Za najboljšo gorenjsko pevsko družino so na pevski tekmi v Beljaku proglasili skupino iz Trziča.

s Zadrugo za zavarovanje živine so ustanovili pred kratkem v občini Marija Bistrica na Hrvatskem.

s 700 parov copat za ranjence so izdelale rudarske žene v trbovljah in Hrastniku.

s Nova srbska tovarna za pluge Vistad je lani izdelala 600 plugov, letos jih bo celo 15.000.

s Za 200 odstotkov bo zvišala pristojbino za vodo Belgrajska mestna občina.

s 10 milijonov kun je naklonil pok. dr. Vladimir Horvat društvoma »Napredake in« Hrvatski Radiš.

s Novo šolsko poslopje, v katerem bo sedem razredov, so dovršili na Ranci pri štajerski Pesnici.

s Lešnik — štajerski prvak. Ob nedavnem slovesnem zaključku štajerskega šahovskega prvenstva so priredili brzoturnir, na katerem je igral tudi novi deželni prvak Mariborčan Ivan Lešnik. Na brzoturnirju, ki je trajal 3. ure, je porazil Lešnik 16 nasprotnikov.

s Novo gospodinjstvo šolo so ustanovili v Mariboru. Obsegala bo enoletno gospodinjstvo šolo, triletno gospodinjstvo šolo in šolo za otroške vrtnarice.

s Hrvatsko prometno ministrstvo je izdalo pravilnik, po katerem se lahko ustanavljajo železničarske kuhinje v svrhu olajšanja prehrane železniškega osebja, zlasti vlakospremnega. Kuhinje bodo ustanovili iz sredstev želez. uprave.

s Što let je minulo 3. junija, odkar je bil vlit največji zvon na Hrvatskem, ki je v zagrebški stolnici.

Kaj je NOVEGA

Zupnik Šavli — srebrnomašnik

Te dni je daroval v stolnici na oltarju, kjer je sedaj milostna podoba brezjanske Marije Pomagaj, ob 25 letnici mašništva srebrno sveto mašo g. Andrej Šavli, župnik s Trate pri Skofji Loki, sedaj v Devici Mariji v Polju. Jubilejne Loke, sedaj je udeležila tudi njegova 81 letna sv. maše se je udeležila tudi njegova 81 letna mati z otroki in svojimi prijatelji in znanci. Jubilar je opravil jubilejno sveto mašo prav v duhu skromnosti kakor je sam skromen in ves srečen, da ga je brezjanska Marija, pred katere podobo je pred 25 leti bral novo sv. mašo, ohranila. Ugodnemu jubilaru iskreno čestitamo z željo, da bi obhajal med svojimi tudi še zlato sv. mašo!

d Srebrni mašniški jubilej sta praznovala pred kratkim dva zaslužna duhovnika: g. Franec Presetnik, župnik v Starem trgu in g. Podbrežar Pavel, župnik od St. Ožbalta na Gorenjskem. — Bog naj ohrani oba jubilara še mnogo let!

d Šestdesetletnik je postal te dni o. Anton Prešeren, generalni asistent pri osrednjem vodstvu jezuitskega reda v Rimu. Odličnemu našemu rojaku, ki mu je bila mati sestra pokojnega velikega nadškofa Jegliča, nakloni Bog še mnogo blagoslovljenih let!

d Prva kapelica Mariji Fatimski. Sveti Lovrenc ob Temečici. Na binkoštni ponedeljek je bila pri nas pomenljiva cerkvena slovesnost. Spotovani naš gospod župnik Anton Oblak je v navzočnosti enajstih duhovnikov in množice ljudstva slovesno blagoslovil prvo kapelo v ljubljanski pokrajini v čast Fatimski Materi božji. Ganljiva slovesnost je zapustila v srcih dobrih St. Lovrenčanov trajen, neizbrisen vtis. Marija naj vrača njim, njihovem župniku in vsem g. duhovnikom, ki so ta dan prihiteji k nam, vso požrtvovalnost s svojim obilnim materinskim varstvom.

d Prepevado je nositi kopalne obleke izven kopalnišča, obleči visoko spodvihane ali pripasane obleke, ženskam hoditi peš ali se voziti s kolesom v kratkih ali dolgih hlačah, moškim pa v spodnjih ali kratkih hlačah Prepevado je sploh vsako obnašanje, ki bi nasprotovalo pravstvenosti ali resnosti. Za kršitelje je določen zapor do 3 mesecev ali globa do 2000 lir.

d Spokorna slovenska procesija tudi v Rimu. Slovenci, ki bivajo v Rimu, so v soboto, dne 29. maja, priredili spokorno romarsko procesijo po rimskih bazilikah in se tako pridružili splošnim verskim prireditvam svojih rojakov v ožji domovini. Zjutraj ob pol 8 so se slovenski rojaki zbrali v baziliki Sv. Petra, kjer je bila najprej sv. maša, po sv. maši pa se je mala procesija podala na spokorniško pot do vseh sedmih rimskih bazilik. Vodil jo je p. dr. Prešeren. Hodili so od osmih zjutraj do pol 3 popoldne in so prehodili peš nad 35 km. Dan je bil silno vroč. V vsaki baziliki so zmolili po sedem očenšev.

d Ribnica dobi bolnišnico. Začeli so prenavljati starodavno Tschinkljevo restavracijo pri kolodvoru. V glavnem posloppju bodo uredili 13 bolniških sob s 33 posteljami ter ostale pritlikline. Tudi gospodarska poslopja preurejajo.

d Ureditev dolenješkega polja. Te dni so začeli z glavnimi deli pri Krzni Loki. Tam bodo napravili močan odtok vodovja. Rakitnišča, Ribnica in Bistrica so v tamošnji okolici že večkrat povzročile občutno škodo, zato je uravnava nujna.

d Koliko žita lahko zadržijo pridelovalci. Najnovejši odlok pristojne oblasti v Rimu določa po poldrugi stot žita letno za osebo, ki sama opravlja poljska dela, ter po 1.1 stota žita na družinske člane in druge osebe skupnega gospodinjstva, ki niso zaposlene pri poljskih delih. Prav tako imajo uradniki kmetijskih zadrug in alicnih podjetij pravico do poldruga stota žita.

d Krasno šolsko poslopje v Dobrniču so partizani zažgali. Ostalo je le golo zidovje. d 25.000 lir v denarju in materialu so zbrali zavedni verniki v Kompoljah za preureditev

cerkve, ki je posebej trpela pod komunističnim nasiljem.

d Romanje vernikov k Mariji Pomagaj. Od vseh Slovencev ljubljena čudodelna podoba Matere božje — Marije Pomagaj — je sedaj stalno v ljubljanski stolnici. Nameščena je na desnem stranskem oltarju sv. Dizme. Odkar se je Marija Pomagaj vrnila v spokorni procesiji v soboto 29. maja t. l. v stolnico, čudodelno podobo obkroža veliko število vernikov, ki se ji vdano bližajo s prošnjami in priporočili, zakaj Marija Pomagaj je bogata milosti in močna v svojih prošnjah pri Bogu.

d Iz škofijske kronike. Imenovana sta bila: g. Jožef Cuderman, župnik v Zapogah, ki je na to župnijo resigniral, za upravitelja župnije Toplice pri Novem mestu, in g. Jožef Gliche, župnik v Gotenici za soupravitelja župnije Kočevska Reka. Premeščen je bil g. Franč Campa, kaplan v Mengšu, za kaplana v Kočevsko Reko. Nameščena sta bila kot kaplana duhovnika: g. Viktor Vitigoj v Kočevju in g. p. Bogdan Markelj O. F. M. v Loškem potoku. Iz dušnopastirske službe je izstopil g. Leopold Puhar, kaplan v Loškem potoku. Konkurni izpit je opravil g. Jože Snoj, kaplan pri Sv. Jakobu v Ljubljani. Suspendiran je a divinis duhovnik Metod Mikuž.

d Velike povečane fotografije po vsaki sliki izdeluje lično in solidno FOTO BEM, Ljubljana, Wolfova 6.

d V maju 6 milijonov lir v dim. Ljubljana z okolico je samo v letošnjem maju porabila za razne tobačne izdelke do 6 milijonov lir, v prvih petih mesecih l. 1943. pa nad 20 milijonov lir. Na vsakega Ljubljancana pride približno 75 lir mesečno za tobak.

d Smrtna nesreča dolenjskega posestnika. Posestnik Retelj Janez iz Lukovke se je te dni vračal z vozom iz Trebnjega proti domu. V Kamni gori pri Trebnjem se je po nesreči srečal v vlakom, ki je voz razbil, Retelja pa povozil do smrti.

d Nove razglase pristojnih oblasti je priobčilo dnevno časopisje pod sledečimi naslovi: Zakon o ustanovitvi Ljubljanske pokrajine, Nov obrazec osebne izkaznice, Vzpostavitev upravnega sodišča, Odprava moratorija Ljubljanske kreditne banke, Prijava in zapore goveje živine, Pojasnilo glede vina, Sprememba predpisov glede gibanja in javnih obratov v Kočevju, Obnove dovoljenj za kroženje avtomobilskih vozil, Podporno društvo železniških delavcev in uslužbencev pod nadzorstvom, Nova razvrstitev vin in določitev njih cen, Zvišanje pristojbin za uvoz iz inozemstva in uvedba izvozne pristojbine, Civilna mobilizacija za delovno službo; (s 1. julijem bodo v Italiji mobilizirali ženske letnikov 1919 do 1925 in 18 letnikov Judov), Prenos pristojnosti za carinske posle

d Za izrednega komisarja občine Kostanjevica je imenovan Ludvik Jelšnik.

d Do 300 gramov kruha na dan imajo pravico otroci, ki so gostje Gillovih kolonij.

d Nesreča ne pošte. Zidarjev sin, 12letni France Lampič v Smarju na Dolenjskem, je po neprevidnosti vtaknil desno nogo v kolo voza, ki je vozil na cesti. Kolo mu je nogo zlomilo. Deček se je bil zadaj obesil na soro. — Janežič Alojzij, 45 letni delavec v Veliki Stari vasi na Dolenjskem, je padel na cesti in si zlomil levo nogo. — Desno roko si je pri padcu zlomila Anica Lenarčičeva, 12letna posestnikova hčerka na Ponikvi pri Grosupljem. — Z drevesa je padel in si zlomil desno ključnico 10letni rejence Joško Hvala v Borovnici. — Slamoreznica je pod kometcem odrezala desno roko 69 letnemu posestniku Alojziju Peršiču iz Zelimlja. — Debel hloj je potisnil v prvi posestnika 67letnega Jožeta Ponikvarja iz Velikih Lašč. — Z drevesa je padel in si zlomil desnico 6letni posestnikov sin Milan Fortuna iz Zagreba. — Pri padcu si zlomil levoico 8letni Anton Mohar iz Loškega je zlomil levoico 18letni delavec Janez Bučar iz tranje poškodbe 18letni delavec Janez Bučar iz Pijave gorice. — Pri padcu si je zlomila levoico mala Danica Kastelčeva v Račni pri Velikih Laščah. — Levo nogo si je zlomila 76letna Marijana Puševa iz Smarja. — Z brzjavne droga je padel in se hudo poškodoval 20letni delavec Kumer iz Ljubljane. — Levoico si je zlomila 8letna Florjana Zupančičeva z Velike Loke. — Pri padcu s hleva si je zlomila levoico 65letna zasebnica Ana Intihar z Rakeke.

d Obuvalo brez točk. Pristojno ministrstvo v Rimu je izdalo pojasnilo, da se obuvalo izpod 45 lir za moške in izpod 50 lir za ženske in

NOVI GROBOVI

Na Teharjih pri Celju je umrl samostanski brat Matija Herman Edšid. — V Novem mestu je odšel v četrtek 10. junija po večno plačilo vzorni duhovnik, komponist in najstarejši sotrudnik »Cerkvenega Glasbenika«, kanonik kolegijalnega kapitlja Fran Ferjančič. — V Zagorici pri Dobrniču je zaspala v Gospodu sestra novomašnika Jožeta Goleta Ančka Gole. — Na Jesenicah je odšla v večnost 65letna Angela Pavlin rojena Simmer. — Na Golniku je umrla Antonija Rožičeva. — V Kamni gorici pa Marija Rožmanova-Bohinčeva. — Zapustila sta ta svet Mihael Petrič, posestnik iz Gumnišča in Avgust Remškar iz Borovnice. — V Crnem vrhu je zaspala v Gospodu vrla krščanska žena Frančiška Kobal roj. Kete; dočakala je 89 let in je zadnji čas živela pri svojem vnuku g. župniku Ivanu Kobalu. — V soboto 5. junija je v Sa-jevcu pri Ribnici zapustila solzno dolino vzorna slovenska katoliška mati 75letna Klun Terezija, velika dobrotnica revežev. — V Vrnjački Banji je umrla žena zdravnik Alena Arnshek. — Pri Sv. Florijanu pri Rogatecu so pokopali Marijo Stefancioso roj. Marinc. — V Ljubljani so odšli v večnost: 90letni Franc Planinšek, služitelj katastrske uprave Jerman Anton; Frančiška Kerkoč roj. Slokar; 74letna Klun Terezija roj. Trdan; Vinko Arhar; verinarski inšpektor v p. in bivši senator dr. Janko Rajar; zasebnica Kopitar Marija; gostilničar in posestnik Mihael Majcen; trgovec Ahlin Stanko; posestnikov sin Jožef Garbajz iz Bahne gorice pri Lavreci; bivši podnadzornik policijskih agentov Klinec Franc; Natalija Mesnarjeva roj. Kaskarova; zvanikični drž. železnice v p. 86letni Ivan Turk; žena spredvodnika drž. železnice v p. Marija Mazi; nadučiteljeva vdova Ivana Hrast roj. Breje; železniški inšpektor v p. Josip Mazi; bivši optik in trgovec Joža Goldstein; 86letna Marija Masnec; podnadzornik policijskih agentov v p. Avgust Jerančič; uslužbenec drž. železnice v p. Alojz Piskar; zavarovalni zastopnik Simnovec Jože; poštni služitelj Valentin Zandar; Antonija Bahovec, vdova Jančar — Potočnik, Rozina Hansl rojena Kreissl, Pavla Pesajk, Alojzij Demšar in Antonija Kregar. — Naj počivajo v miru! Preostale naj tolaži Bog!

otroke smatra za copate ter je zaradi tega na prodaj brez odrezkov oblačilnih nakaznic.

d Vino za mlatiče. V italijanskih pokrajinah, kjer sedaj mlatičijo in čistijo žito, so dale oblasti na razpolago za mlatiče in evajve poseben obrok vina za pokrepanje pri napornem mlačnem delu. Potrebne količine vina dobe na razpolago župani pri svojih občinah.

d Ljubljanski ponesrečenci. Ko je nabirala lipovo cvetje, je padla z lestve in se močno poškodovala po glavi 77letna Katarina Božičeva.

d Vodovod hosta dobili dolajna vas in Prigorica. Zajeli bodo vodo v domačem studencu v Ohrnu.

d Uradni dnevi okrajnega civilnega komisarja bodo v občinskem uradu na Vrhniki 29. julija, 26. avgusta, 30. septembra, 28. oktobra, 25. novembra in 30. decembra.

d Ministrstvo za kmetijstvo v Rimu je dovolilo dvojne obroke delavcem za težko delo na polju tudi za mesec julij.

d Začetek novega šolskega leta. Po poročilih iz Rima se bo začelo novo šolsko leto 1943-44 na vseh šolah v kraljevini dne 5. oktobra 1943. Vpisovanje v šole bo t. septembra. Božične počitnice bodo trajale od dne 23. decembra do 8. januarja, velikonočne počitnice pa od velikega četrta do sobote po velikonočnih praznikih. Za kraje, prizadete po sovražnih letalskih napadih bodo sproti izdali potrebne odredbe.

d Najstarejši prelat. V italijanskem kraju Ornago je nedavno umrl prelat mons. Ambrož Rosa, ki je doživel častitljivo starost 89 let. Ni nanj kot 64 let je župnikoval v Ornago. Pokojnik je bil šolski in semenišni tovariš pokojnega papeža Pija XI., ki je Rosa imenoval za prelata. Zanimivo je tudi, da je v 106 letih imela župnija Ornago sam dva župnika.

d Vse osebe moškega spola v starosti 15 do 50 let so dolžne zaprositi do 30. junija pri občini za nove osebne izkaznice.

Dne 3. julija bo prva sobota!

ČUDA božje narave

Zivljenje v morju

(Trdoživci)

Zivalstvo v morju je brez dvoma veliko bolj raznoliko kakor v naših rekah in potokih. Od vseh vrst in rodov živali, najdemo v morju zastopnike. Pravimo, da je morje zibelka življenja, ali naj to drži ali ne, je veliko vprašanje. Tisti, ki nočejo priznati Slivarnikove roke v svetu, zatrjujejo to z vsó odločnostjo. Dokazov za to seveda nimajo, razen tega, kar smo zgoraj rekli, da je namreč zivalstvo v morjih silno razvito.

Poglejmo si danes samo eno skupino živali, ki spadajo morda med najlepše. To so morski trdoživnjaki.

Tudi pri nas poznamo enega trdoživnjaka, ki mu zaradi zelene barve pravimo zeleni trdoživ (slika 1). Toda ta je v primeri s svojimi morskimi brati in sestrami zelo preprost in reven, pravi berač.

Kakšni so morski trdoživnjaki? Nekako taki kot naši, le da so bujnejši, se nekoliko razlikujejo od naših tudi v načinu razvoja. Poglejmo si najprej našega zelenega trdoživa.

Na listih vodnih rastlin, pa tudi na drugih v vodi rastočih delih rastlin po naših mlakah in bajerjih, opazimo na prisojnih mestih drobno, zeleno, majhni vrečici ali mehu podobno stvar, ki

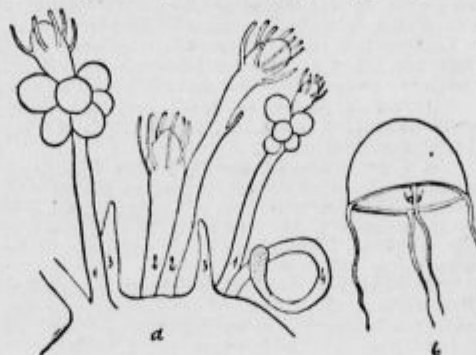

Slika 1. Tak je sladkovodni trdoživ ali zeleni trdoživ; a) nam kaže trdoživa na veji, b) nam kaže njegovo ozičalko, c) pa povečani prečez trdoživa; l = lovke, o = ozičalko, s = brstiči, n = nit, br = brstiči, u = usta, j = jajce.

ima na koncu šest ali več dolgih niti, ki jim pravimo lovke. Vsa živalica je zares podobna mehu. Z enim koncem se drži opore, z drugim pa visi v vodi; z lovkami, ki so oborožene z ozičalkami (slika 1 b), lovi razne drobne živa-

lice. Ozičalko so namreč majhni mešički, v katerih je skrita, okrog bodičastega stožerja zavita nitka. Mešiček ima na zunanji strani vzdružno ščetinico. Kakor hitro se to ščetinice dotakne kaka vodna živalica, se nitka sproži, tako neka-ko, kakor je vrzel spretni cowboy laso na bežečo žival ter ožiget zaželeni plen. To ožiganec je v tem, da trdoživ plen z nitko rani, v rano pa spusti nekoliko strupa.

V ugodnih razmerah, to je, če je dovolj hrane in je voda primerno topla, se pokažejo na

Slika 2. Taka je neka vrsta morskih trdoživov; a) nam kaže raznolikost brstov na istem deblu: 1 služi razmnoževanju, 2 prehrani, 3 opori, 4 pa je spiralno zaviti; b) je klobuk, ki se je ločil od debla.

vrečastem trupu brstiči (slika 1 c), ki dobe, kadar dorastejo, lovke, se odločijo od matice in osamosvoje. V neugodnih razmerah pa, kot na pr. v hladu in mrazu, se razvijajo na zunanji strani meha jajčeca, ki se obdajo s trdo kožo in popadajo na dno mlake, kjer čakajo lepših časov; ko pridejo zopet topli dnevi in dovolj vlage, se razvijajo iz jajčec novi trdoživi.

Morski trdoživi so bolj bogati na oblikah kot naši. Podobni so razraslemu grmičku, ki je posut z mnogimi cvetli. Pri njih se razvije iz jajčeca migetalčasta ličinka, ki se pripne na morsko dno, nakar se obda s trdim, hitinastim ovojem ter začne poganjati brstiče. V nasprotju z zelenimi, sladkovodnimi trdoživom, se ti brstiči ne odločijo od matice, marveč ostanejo na njej ter z njo vred žive kot ena družina (slika 2 a). Tako nastane na morskem dnu ali obrežnih skalah živo grmičje. Napačno bi bilo misliti, da so vsi brstiči ali cvetli na tem grmu enaki in drug drugemu kot krajcar podobni; nasprotno, zelo raznoliki so. Vsa cvet, tako namreč izgledajo posamezni razviti brstiči na trdoživu, je živalica zase, ki sedi na skupni veji. Njena trupna votlina je v zvezi z glavno osjo in po tej z vsemi trdoživi. Nekatere vejice končujejo z nekakimi hruskami in so brez tipalk. Tudi to so trdoživi; toda ti se več ne hranijo, ker je edina njihova naloga, skrbeti za potomstvo. Iz njih se razvijajo majhni klobučki (slika 2 b), ki so opremljeni s tipalkami. Nekateri klobučki imajo v svoji notranjosti jajčeca, drugi pa seme. Ko plavajo po morju, raztresajo jajčeca in seme; po oploditvi se razvijajo iz jajčec novi trdoživi.

Orel se je ujel v past

Znan lovec iz Buere je v dolini italijanske Ossole ujel te dni velikega orla s pomočjo železne pasti. Ujeti ptič se je srdito upiral in ga je moral lovec ustreliti, da se mu je mogel približati. Z razpetimi krili je meril orla nad dva metra. V bližini je ptica imela gnezdo, v katerem je prej varovala svojega mladiča. Tega sedaj vzgaja in hrani lovec na svojem domu.

PRAVNI NASVETI

Nakup travnika. B. L. Če kupite travnik, boste lastnik istega šele takrat, ko bo na vas zemljejnžno prepisan. Če prodajalec neče dati prepisnega dovoljenja, preden ni plačana cela kupnina, je ta kupčija tvegana. Prodajalec lahko medtem drugemu proda in drugi se vkunji kot lastnik, vi pa imate le pravico zahtevati odškodnino od prodajalca. Svetujemo vam, da pripravite prodajalca, da vam dovoli takojšen prepis travnika, za neplačano kupnino naj se pa prodajalec na vaše stroške vkunji.

Bolehna užitkarica. M. O. Izročilna pogodba je bila pripravljena pred notarjem; zato bi bilo težko dokazati, da je pri sklepanju te pogodbe bila izročevalka v nevravnijem stanju in da bi se zaradi tega mogla pogodba razveljaviti. Izročevalka, ki je sebi izgovorila užitek, ima le pravico, da ta užitek v redu prejema. Če je prevzemnica zlostavljala, ima užitkarica pravico, da so izseli in da ji prevzemnica daje bžitek v živilih ali denarju tudi izven doma. V sporu o tem bo seveda odločalo sodišče. Ker je užitkarica stara in bolehna, lahko koga mlajšega poblasti, da jo zastopa pri sodišču. Morda se oba pogodbenici sporazumela in razdereta to pogodbo, ki je obema le vir jeze in trpljenja.

Škoda zaradi gašenja apna. J. S. Sosed je uporabljal doslej jamo ob vaši ograji za gojno jamo. Sedaj pa je oddal to jamo v najem stavbeniku, ki v tej jami gasi apno, tako da je vsa ograja pobeljena in polovica vašega vrta obržigana od apna, tako da trava ni za pokladanje živini. Ker se vam je s tem napravila škoda, lahko od sosedu zahtevate, da vam jo povrne, kakor tudi, da v bodoče z deskami itd. primerno zavaruje jamo, da ne bo ponovno obržigana vaša trava. Morda bi pa zvedenci ugotovili, da je celo v vašo korist, če se z apnom potrosi vaš sadni vrt?

Rajširjenje služnosti. L. M. Z. Na eni parceli ste imeli hišo, hlev in pod, do katerih ste imeli dohod z vašega pota čez sosedovo dvorišče. Hišo, hlev in pod ste prodali novemu gospodarju, sami ste sebi napravili na isti parceli novo hišo in sta oba, vi in novi gospodar že nekaj let uporabljala pot čez sosedovo dvorišče. S sosedom ste prišli nekaj navskriž in sedaj se je zabel sosed protiviti, češ da ne bosta vozila in hodila preko njegovega dvorišča oba, ampak samo eden. — Sosed ima prav. Pot preko njegovega dvorišča je bila priposestovana v korist vaše stare domačije, ki ste jo prodali. Kupec, ki je postal novi gospodar, je prevzel tudi vaše priposestovane pravice in je zato le on uravnavevati in voziti preko sosedovega dvorišča. Vi pa, kot lastnik nove hiše na stari parceli, se morate s sosedom glede poti preko njegovega dvorišča sporazumeti. Če bi proti njegovi volji še nadalje pot uporabljali, vas sosed lahko zaradi razširjenja pravice služnosti toži. Nič vam ne koristi, da ste zadnjih nekaj let to pot kot lastnik nove hiše že uporabljali. Šele če bi to pot skozi 30 let uporabljali, bi isi s tem služnostno pravico pot tudi za novo hišo priposestovovali.

Posledice poročstva že pokojnega očeta. F. J. Vaš oče je bil z drugimi posestniki vred porok pri najetu posojila neke zadrage. Oče je umrl in ste vi prevzeli neobremenjeno posestvo. Zadruga je prešla v likvidacijo in zahtevajo likvidatorji in upniki, da plačate z ostalimi poroki sorazmerno del doiga. Vprašate, če morate res plačati očetovo poročstvo. — Če se je vaš oče zavezal kot porok in plačnik, potem ste vi kot dedič in prevzemnik očetovega posestva dolžni, da poročstveno obvezo izpolnite in plačate na vas odpadajoči del doiga. Če se je pa oče kot porok zavezal le za določeno dobo, potem je s potekom te dobe tudi poročstvo prenehalo.

Smrt cirkuškega ravnatelja

V 73. letu starosti je umrl v Nemčiji Karel Krone, direktor znanega cirkuša. Od l. 1918 je Krone imel v Monakovu stalen cirkus, katerega pa je potem dal na razpolago narodno-socialistični stranki, kadar koli je potrebovala primerenega prostora za množinske prireditve, na katerih je Hitler često govoril.